

beolvasztotta az Atya iránt való engedelmisségbe. De ezáltal ez az engedelmisség új arányokat öltött, új fényben ragyogott fel, mert az új kérdés lehetővé tette, hogy az elejétől fogva kimondott őszinte „Amen” felelet új kiterjedéssel gazdaguljon.

Itt a szomorúság már nem csak előfutárja az örömnak, nem is csak kiegészítő része, hanem építője is, amennyiben lehetővé teszi, hogy ne akármilyen vidámság legyen, hanem igazi, érett, keresztény boldogsággá váljék. Amíg csak azért örül valaki, mert tapasztalja, hogy tulajdon egyéni és bizonyos szempontból önző hajlamai kielégültek, addig az öröme a gyermek vidámsága. Aki szomorkodva is örül, tehát az érzelmi elutasítás ellenére, a szerető hatalmas Istenbe vetett bizalommal, szabadon elfogadja az Isten akaratát, és erőt vesz szívéen, hogy ujjongjon azon a jón, amit az Atya tartogat számára, az bizonyos lehet, hogy derűjét a hit fénye világította meg, és reménykedő szeretet uralkodik a szívéen.

Dicsérjük a szomorúságot, mert a kegyelem légkörében erre a teljes keresztény érettségre hív, nevel, ösztökél mindannyiunkat.

Farkasfalvy Dénes

AZ ÖRÖM TÉMÁJA A ZSOLTÁROKBAN

„Örömmel töltsd el szívem . . .” (Zsolt 4,8) A zsoltárok legalább annyira kifejezik az öröm vágyát és keresését, mint az öröm élményét. Az imádkozó embert legtöbbször úgy állítják elénk, mint aki az öröm felé, azaz az örömből fakadó dicséret felé igyekszik, de azt a maga teljességében aligha éri el vagy éli meg. A zsoltárok öröme istenélményből fakad, és mint-hogy ez az élmény csak kezdeti és részleges, mindig egy teljesebb élmény és egy teljesebb öröm felé mutat. Tanulmányunkban ezért mindenekelőtt az Istenből forrásozó öröm dinamikáját akarjuk vizsgálni. Hogyan születik meg az öröm élménye az Istennel való imádságos találkozásban? Hogyan küszködik az imádságos ember, hogy az Isten örömét szilárdan birtokolja? Mik az öröm akadályai, viszontagságai? Hogyan fejeződik ki az eszkatológikus boldogság öröme, milyen módon vetíti ki a jövőbe a zsoltáros az istenbirtoklás örömeinek teljességét?

Tanulmányunkat két szempont korlátozza. Először is a Zsoltárok könyve olyan, mint egy antológia: számos szerző művét tartalmazza különböző korokból. Azonban a legtöbb zsoltár korát és szerzőjét nem ismerjük, kronológiai csoportosításuk teljesen lehetetlen. Éppen ezért se általánosítani nem tudunk, se időrendi fejlődést vagy alakulást nem lehet felfedezni a legtöbb irodalmi teológiai témát illetően. A különböző költemények teológiai szemlélete és kultúrája gyakran erősen eltérő, tisztán történeti síkon az egyes

költeményekben kifejezett nézetek között nehéz felfedezni a harmóniát. Amikor tehát az öröm témáját általánosságban kutatjuk a zsoltárookban, nem szabad elfelednünk, hogy a fellelhető közös vonásokon túl sok az egyéni és egyedi sajátosság. Egy bizonyos csoport zsoltárban kifejezett tanítás nem alkalmazható szükségképpen más zsoltárok magyarázatában.

Másodszer: a zsoltárok teológiáját illetően a biblikus tudomány jelenlegi álláspontja nem egy pontban tisztázatlan. Főképp a zsoltárookban kifejeződő eszkatológia vitatott. Itt mi lényegében ugyanazt az álláspontot követjük, amit már korábbi írásokban képviseltünk (v. ö. Zsoltároskönyv, 17—18. o., valamint a Szolgálat 17. (1973) és a Vigilia XXXIX/5 (1975) számában megjelent cikkeket): a zsoltárok ismételten kifejezik az örök boldogság hitét, vágyát vagy reményét, anélkül azonban, hogy a szerző az örök élet mi-kéntjé-t képes volna megfogalmazni. Ezért, ha bizonyos óvatossággal is, készséggel követjük P. Mitchell Dahood SJ meglátásait, aki a zsoltárookban sokhelyütt a kánaáni vallásos költészet olyan képeit és kifejezéseit találja, amelyek kulturális összefüggésük szerint egyértelműen az örök élet reményére utalnak.

1) A teremtés mint az öröm forrása

„Mert alkotásod ujjongással tölt el,
dalolom kezed műveit örömmel.” (92,5)

A zsoltárköltészet tele van a teremtett világ csodálatával, a világ szépségén való ujjongással. Nem romantikus természetszemlélet ihletti a zsoltárost. Nem a természet színei vagy „ősereje” vagy az élet burjánzó bősége kelti fel benne a szépség élményét, mint a romantikus költőknél. A 104. zsoltár ebből a szempontból különösképpen jellemző. A világ harmóniáját, rendjét és ésszerű berendezését mint az isteni bölcsesség művét szemlélteti. Az ember is része ennek a harmonikus világnak, részesedik javaiából, a napszakok és évszakok körforgásának ritmusába életével teljesen beleilleszkedik. A zsoltáros minden rend és szépség forrását az Istentől való boldog és békés függésben látja. A bölcsességi irodalom látásmódja szerint minden élet az Isten aktuális éltető hatásából táplálkozik:

„Amikor adsz, ételre lelnek,
kezed kitérod, Jóság, s ők betelnek.
De hacsak elfordítod arcodat, kimúlnak,
ha lelked elvonod, halálba, porba hullnak.
Bocsásd ki lelked, új életre kelnek,
s a föld színét újjáteremted.” (28—30 v.)

Az Isten éltető tevékenysége mögött az ő kiáradó szeretetét találjuk. Az Ő öröme-t találja műveiben! (31. v.) Ez talán a költemény legmélyebb mondanivalója: amikor az ember a lét szépségének örül, az Isten teremtő örömeiben vesz részt. Örömeinek forrása nem önmaga, nem is a világ gaz-

dagsága, hanem az Isten örök boldogsága, amely a teremtés műveiben folyvást kifejeződik.

2) A bűnbocsánat öröme

A zsoltárokból sok a borúlátó gondolat és keserű-szomorú érzés. Ezek rendszerint az emberi lét tragikus jellegéből fakadnak. Betegség, kudarc, emberi gyűlölködés és intrika, egyéni vagy társadalmi nyomor, a halál fenyegető közeledése és hatalma, és mindezek mögött a bűn uralma és a bűntudat lelket tépő kínja a zsoltárost hol lemondó sóhajokra, hol jajveszékélő zókogásra készíteti. Bánatát mint Isten távollétét érzi. Nem egyszer a zsoltár kezdősora mutatja, hogy éppen ez az elhagyatott érzés ihleti őt imára és költészetre: „Uram még meddig? Elfelejtessz végképp?” (13,2) „Istenem, Istenem, miért hagytál el engemet?” (22,2) „Isten, haragra keltél és magunkra hagytál” (60,3). Ebben az elkeseredett, letaglózott, szinte halált váró érzésben azonban a zsoltáros sohasem marad meg. A 88. zsoltárt kivéve, amelynek utolsó sora is vigasztalan, a költő mindig képes arra, hogy hite erejével az újrainduló élet reményének vigaszát és örömét megcsillogtassa. Imája és költészete ezt a célt szolgálja: a saját széthulló és reménytelen életét Isten kiapadhatatlan erejének jelenlétébe helyezi, hogy megtöltse reménnyel és örömmel. A 102. zsoltár remekül érzékelteti a zsoltáros imamódszerét:

„Dühödben, haragodban
életem megragadtad, földhöz vágtd.
Elfogynak napjaim, mint kúszó árnyak
és mint a fűszál elhervadtam.
De Te, Uram:
te ülsz öröktől fogva trónodon,
és széked fennmarad minden koron” (102,11—13).

Majd a zsoltár végén a téma ismét visszatér, amikor a szerző a saját élete és a világ mulandóságát ismét szembehelyezi Isten örök életével, és az ő színe előtt nyugalmat talál.

„Ők elpusztulnak, míg te megmaradsz,
akár a köntös, mely ronggyá szakad,
rongyos ruhát, leveted őket
és továtűnnek.
De megmaradsz Te változatlan,
és éveid nem érnek véget,
szolgáid, fiad megbújnak oltalmadban,
utódaik jelenlétükben élnek” (102,27—29).

A zsoltárok nagyrésztében valahogy benne van ez az élmény: az ember, amikor imádkozik, a maga végeességét, bűnös és megalázott voltát Isten életető erejével hozza kapcsolatba, s az eredmény új élet, öröm és bizakodás:

„Ki minden bűnöd megbocsátja,
meggyógyít minden betegségből,

megmenti életedet a mélységből,
megkoronáz kegyelme és jósága.
Akinek szépségét örökre látod,
mikor, mint sasmadár, megújul ifjúságot" (103,3—5).

Az utolsó két sor alighanem utalás az ókor ismert meséjére a „poraiból feléledő féniksz”-ről, amely itt mint sas szerepel. (A fordításban szándékosan a „sasmadár” kifejezést használtuk, hogy a sor népmesei-mítoszi hangulatát ezáltal fokozzuk.) Vajon a kép a végső feltámadásra utal? Mindenesetre az Isten életet újító és fiatalító erejéről beszél.

3) Az isteni irgalom mint az öröm forrása

Az imádságos ember örömét nem saját erkölcsi ereje vagy feddhetetlen múltja adja, hanem az a tudat, hogy Isten határtalan szeretetében részesül. A zsoltárokból ugyan nem egyszer olvasunk olyan sorokat, amelyek a szerző ártatlanságára hivatkoznak (v. ö. 17,2; 26,3.11-12; 101,3-8; 138,20-23), de az ezekben kifejeződő tudat és érzés csak kérő, sőt követelőző imához, nem boldog dicsérethez vagy hálaadáshoz vezet. A zsoltáros akkor pillant meg valamit Isten fénysugaraiból, amikor nem a maga vélt vagy valós kiválóságát vizsgálja, hanem személyesen megtapasztalja Isten felemelő, átalakító és hűségese szeretetét. A 32. zsoltár (a „Bűnbocsánat éneke”) az imádkozó embert biztos kézzel vezeti a bűnösség és értéktelenség tudatától az öröm ujjongó énekéig. A költemény eleje bűnvallomás:

„Olyan lettem, mint rossz cserépdarab,
a csontjaim szétmállanak,
napomat jajgatás töltötte be.
Mert, Magasságos, éjjel-nappal
kezdednek súlya rámnehezedett
és, Mindenható, tönkretett
akár a nyár heve.

Én megvallottam bűnömet . . .” (3—5. v.)

A vers vége azonban az Isten megbocsátó szeretetéből veszi ihletét:

„De kik az Úrban bizakodnak,
szeretetével átöleli őket.
Örüljete az Úrban igazak, vigadjatok,
kiáltatok örömben, tiszta szívek!” (11. v.)

Úgy is mondhatjuk, hogy a zsoltárok örömeinek forrása legtöbbször az az isteni tulajdonság, amit az Ószövetség nyelve a „hesed” szóval fejez ki, és magyarul jóságnak, irgalomnak, szeretetnek, sőt talán szerelemnek kell fordítanunk, mert egyszerre féltő és féltékeny, igényesen követelő és gondoskodó, megbocsátó és szenvedélyes szeretetet fejez ki. Sokszor az „emet” főnévvel párosul, amit a Vulgata rendszerint „veritas”-nak, a Neovulgata azonban inkább „fidelitas”-nak fordít. Modern szerzők a szópárban szívesen látnak u. n. „hendiadys”-t (két mellérendelt főnévvel kifejezett, de egy való-

ságra utaló fogalmat), és jelzős szerkezettel adják vissza: „hűséges szerelem”.

Amikor az ember Isten hűséges szerelmét érzi magára kiáradni, olyan, mint a királyi házba befogadott koldus, vagy a királyi jegyesre talált Hamupipőke: érzi és emlegeti méltatlanságát, de ugyanakkor kimondhatatlanul boldog. Úgy érzi, hogy Isten irgalma meghitt otthont és ki nem merülő örömforrást biztosít számára:

„De engem a Te irgalmas szerelmed
házadnak belsejébe enged . . .
De ujjongnak, kik hozzád menekülnek,
örökre vigadozva énekelnek,
s tenálad lakhelyet találnak,
hogy akik szeretik neved,
tebened dicsekedjenek” (5,8.12).

4) A végső végtelen öröm

Hogy a zsoltárokból pontosan miféle eszkatológiai tanítás található, vitatott. Mindenképpen állítható azonban, hogy e kérdésre egységes feleletet alig várhatunk: a különböző zsoltárok szemlélete erősen eltér. Míg egyesek csak sejtetik, remélik, mások biztosan állítják az örök boldogságot, viszont néhány zsoltár azt a benyomást kelti, mintha a síron túl csak „álom és enyészet” várna az emberre. Mégis kétségtelen a tény, hogy az istenbirtoklás, istenismeret és istenlátás témái újra és újra megjelennek, és pedig úgy, mint korlátlan és határtalan (tehát időben sem korlátozott) öröm forrásai. E gondolkör két kifejezésformáját szeretnénk röviden vizsgálni.

a) Isten házának öröme

Jónéhány zsoltárban kifejezésre jut az a meggyőződés, hogy minden lelki vágy és öröm csúcspontja az ember számára: otthonra találás az Isten házában:

„Csak egyet, százszor kértem egyet,
és, Uram, most is arra vágyom:
az Úr házában hadd legyen lakásom
mindegyik napján életemnek.
Az Úr gyönyörűségét lássam,
ha felvirradok templomában” (55,4).

Ezeknek a szövegeknek egy része a jeruzsálemi templomra is vonatkozik. Így például a 84. zsoltár szövege kétségkívül összefügg a templomi zarándoklatok szokásával. De gyakorlatilag minden zsoltárszöveg, amely az Isten házáról beszél, túlmutat a templom fizikai keretein, és a földi szentélyt — ha egyáltalán utal rá — mint az égi istenháza mását és jelképét tekintti.

Egyes zsoltárokbán a fenti megállapítás könnyen igazolható, mert az Isten házának témája összekapcsolódik bennük olyan képekkel, amelyek csak az égi szentélyre vonatkozhatnak. Így például az 55. zsoltárban az Isten ott-hona mint hegycsúcson található biztos erőd szerepel (5. v.), amelyre Isten a zsoltárost viszontagságos úton, leselkedő ellenségek között vezeti fel (6. és 11. v.). Ezek a képek a kánaáni költészetben egyébként is megjelennek, és mindig a lélek küzdelmes vándorútját jelképezik az Isten (ill. istenek) örök lakóhelye felé. Hasonló módon kell tekintenünk a 23. zsoltárt: a zsoltárost Isten zöldelő mezőre vezeti, vaksötét éjen át oltalmazza, dús asztalhoz ülteti, telj serleget ad kezébe, dús kenettel illatosítja homlokát, és örök lakóhelyet kínál neki házában. Ha mindezt pusztán a jeruzsálemi templomban való tartózkodásra, oda történő „beköltözésre” vonatkoztatjuk, nemcsak a szöveg képeinek ideális egységét bontjuk meg, de egyben a zsoltáros lelkes és ihletett örömet banális, szűk távlatokra szorítjuk vissza, és a költeményt költőileg érthetatlenné tesszük. A 63. zsoltár még kevésbé értelmezhető pusztán a templom távlatában.

„Szentélyedben hadd lássalak,
szemléljem hatalmad és dicsőséged!” (3. v.)

Első gondolatként felmerülhet, hogy a zsoltáros a templomra utal, mint istenlátása földi, fizikai helyére, ahogy Izajás is az Urat a templomban látta (v. ö. Iz 6,1-6). Azonban a szöveg egésze mutatja, hogy nem múltó élményről, időleges látomásról van szó, nem is képletes értelemben vett istenlátásról, amit esetleg a templomi liturgia élménye jelenthetne, hanem valóságos, lelket betöltő, végleges istenbírásról:

„Ott nálad dúslakodva tejjben-vajban
elégüljön ki vágyam,
szám zengjen örömkáltásban,
dicsérjen ajkam.” (6. v.)

A szözerinti fordítás valahogy így mondaná: „Laktasd jól lelkemet tejjel és zsírral.” A „tej és zsír” képletes értelmű, és hasonló magyar nyelvű szóképet kíván. A „jöllakott lélek” kielégült vágyat jelent.

Az Isten örök otthonának képe a 84. zsoltárban is megjelenik. Bár a költő kétségkívül a jeruzsálemi templom után eped, vágya ezt a földi istenházat túlszárnyalja: Isten földöntúli otthonát tartja szem előtt, amikor vágyát kifejezi.

„Boldog, kit mindörökre (’od) házadba fogadsz,
hogy magasztaljon tégedet.” (5. v.)

A zsoltáros tehát Isten otthonába nemcsak mint vendég akar bejutni, Istent nemcsak múltó látomásban akarja látni, hanem végleges és végnélküli szállást keres:

„Az Úr házában lesz lakásom
örök időkön át.” (23,6)

Ugyanez az eszkatológikus hit talán még világosabban és személyesebb módon jut kifejezésre az „istenlátás” témájával kapcsolatban.

b) Az istenlátás öröme

Istent az ószövetségi hit leírhatatlan és ábrázolhatatlan emberfeletti valóságnak tartotta. Mégis az emberi testrészek neveit nem egyszer alkalmazta Istenre. Nemcsak azért, mert általában szívesen beszélt Istenről antropomorf módon, hanem azért is, mert maga az ősi héber nyelv és kultúra antropomorf jellegű: ösztönösen emberi képekben ragad meg minden valóságot. Főként költészetében állandóan utal az emberi testre. A kéz vagy kar erőt és hatalmat jelent, a száj, ajak és nyelv a közlést és kifejezést jelenti, a szív a gondolkodás szerve, a máj és vese az érzelmek lakhelye, a fej a megalázás és büszkeség testrésze, a „lélek” (nefes) mint a reflexív gondolatok és cselekedetek tárgya szerepel, az arc mint a személyiség kifejeződése. Ezért szinte nyelvi követelmény, hogy szó legyen a zsoltárokból Isten kezéről, karjáról, ajkáról, szívről stb. „Isten arca” e kifejezések között különleges szerepet játszik: az Istennel való bensőséges és kiváltságos kapcsolat, az „istenlátás” tárgya.

Kétségtelen, hogy Isten arcának fénye vagy jelenléte nem egyszer csak szimbolikus vagy átvitt értelemben szerepel, Isten kegyelmét és jóindulatát jelenti. A 80. zsoltár refrénje jó példa:

„Seregek Istene, térj vissza hozzánk,
arcodnak fényét ragyogtasd fel
és szabadulást hozz ránk!” (8. és 20. v.)

Másutt azonban a zsoltáros Isten arcát azért említi, hogy a személyes közvetlenség és közelség élményét írja le. Tudjuk jól, Isten arcának látása Mózes történetében (Kiv. 33,11.20) az istenélmény csúcsát jelenti, olyasmit, amit az ember az életben aligha képes megtapasztalni. Nemcsak arról van szó, hogy az Isten „arcának jelenléte”, tehát jóságos és szerető közelléte az embert békével tölti el:

„Arcának békessége vesz körül,
lefekszem, rámköszönt az álom,
mert benned, Uram, egyedül
biztos nyugalمامat találok.” (4,9)

Nem is Isten „számonkérő tekintetéről” van szó, ami elől a bűnös ember, akárcsak Ádám a paradicsomban, menekülni próbál: „Fordítsd el tőlem számonkérő arcod” (39,15). A zsoltáros arról a látásról beszél, amiben csak az igaz embernek lehet része:

„Igaz és Szent az Úr:
örömét igaz tettekben találja,
a jók előtt arcát feltárja” (11,7).

Míg tehát a bűnös ember menekül Isten arca elől, a magát ártatlannak érző üldözött igaz vágyakozik Isten arca után, mert abban a boldogság és élet

örök forrását fogja megtalálni (vö. 17,15). Ez a vágy Isten arca után szinte a fizikai szomjúság erejével jelentkeznek a 42. zsolttárban. A zsolttár távlatát túlmutatja a földi életen. A 7. és 8. vers szimbolikus nyelven leírja a veszélyek és viszontagságok között vándorló lelket, akit egy életen túli cél vonz: Isten örök lakása. A 43. zsolttár, amely eredetileg a 42.-kel egy költeményt alkotott, ugyancsak világosan eszkatológikus képeket tartalmaz: Isten fénye és igazsága (a kánaáni költészetben rendszerint két isteni szolgálta vagy alacsonyabbrendű istenség) vezeti fel a lelket a szent hegyre, Isten lakóhelyére (3. v.). Így tehát a kezdősorok vágyakozását mint az örök élet vágyát kell értelmeznünk:

„Istenre szomjazik, az élő Istenre a lelkem,
mikor lehet már végre
arcát meglátnom és betelnelem?” (42,3)

A refrénben szereplő „arcom üdvössége” kifejezés is éppen ezért eszkatológikus távlatú (42,6.12; 43,5).

Az Isten arcának látása, mint lelkét betöltő és kielégítő eszkatológikus élmény, három zsolttárban fejeződik ki (17, 21 és 27). Ezek közül talán a 17. zsolttár értelmezése legvitatottabb, de helyes értelmezéssel egyben a legkifejezőbb. A Zsolttárskönyvben megjelent fordításunk szerint:

„Én pedig, mikor ítélt igazságot,
arcodra függesztem szemem,
fölébred életem
és csordultig betölt látásod.” (17,15)

A fenti fordítás összevetése Gál Ferenc szövegével az új magyarnyelvű Bibliában megvilágítja a vitatott kérdéseket:

Am én igazságban meglátom színedet,
s arcod fog betölteni, ha felébredek.

A mondat kétségmentesen két párhuzamos részből áll. Az első fele használja az „arcod” (paneka) szót, a második részben szereplő párhuzamos kifejezés (temunah) „hasonmás”-t, képet, hasonlatosságot jelent. Első benyomásunk az lenne, hogy „alakod”, „képed” vagy „hasonlatosságod” lenne a szó szerinti fordítás. (Ez a szó szerepel Kiv 20,4-ben, amely megtiltja a „faragott kép és hasonmás” alkotását). A legjobb párhuzamot azonban Jób könyve adja (Jób 4,16), amely látomásról és ezen belül egy személy megpillantásáról beszél. Ez a párhuzam indokolja, hogy akár a régies „színed” vagy a fordításunkban használt „látásod” kifejezést válasszuk. Több nehézséget jelent az „igazság”-nak fordított héber szó (cedeq). Ez ugyanis nem egyszer igazságtévést, azaz ítélt igazságot jelent, értelmét a szövegösszefüggés alapján lehet eldönteni. A 17. zsolttárban a szó szerepel magában az első versben. Ott Gál is így fordítja: „Hallgasd meg Uram igaz ügyemet”. Dahood az angol nyelv hajlékonyságát kihasználva mind az első mind az utolsó versben a „vindication” szót használja, ami „az én igazságomat” jelenti, amennyiben azt számomra megtélik és megvédik. Mindenképpen helyesen bizonyítja, hogy a szó az első és utolsó versben azonos értelemben szerepel, mivel ún. „inklúzió”-t alkot, azaz keretet ad a költeménynek. A helyes fordítás tehát valószínűleg „az igazságszolgáltatáskor” vagy „az ítéleten”, de semmiképpen sem „igazságban”, mintha a zsolttáros saját erkölcsi igazsága volna az istenlátás közvetítője (médiama).

A következő két szó értelmezése alig vitatható: „arcodat fogom szemlélni”. Legfeljebb azt kell kiemelnünk, hogy nem futó megpillantásról, hanem látomászerű szemlélésről van szó (vö. Zsolt 21,7; 33,15; 49,11).

A vers eszkatológiájának pontos értelmezése a „felébredés” szó jelentésétől függ. Az itt szereplő héber szó (háqic) jelenthet egyszerűen álomból való felébredést (Zsolt 73,20). De vajon a zsoltáros reggeli felébredésről beszélne, amely után meglátja Istent? A fentiek alapján inkább azt gondoltuk volna, hogy látomása éjjeli álomban történik (legalábbis ehhez találnánk párhuzamos szövegeket), nem a kora reggeli felébredés józan órájában. A megoldást Izajás szövege adja: „De halottaid életre kelnek, testük feltámad. Ebredjetek (haqicu) és énekeljetek, ti, akik a Sárban (= az Alvilágban) laktok” (Iz 26,19). Itt nyilvánvaló, hogy a halálból való felébredésről van szó, amit a szerző egyszerűen ébredésnek nevez (vö. még Zsolt 139,18, Dán 12,2 és Péld 6,22).

Pár szót kell még szólnunk a „csordultig betölt látásod” kifejezésről. A „saba’” ige első értelemben jóllakást, tehát fizikai kielégülést jelent. Eszkatológikus használatában a bőséges lakoma képe nem egyszer jelen van (vö. Zsolt 65,5; 91,16; 103,5). A lélek teljesen kielégült, boldogsággal csordulásig eltelt állapotát jelzi, mint az istenlátás gyümölcseit. A 17. zsoltár utolsó sorai tehát más oldalról, de ugyanazt a a valóságot mutatják be, amelyről a 42. zsoltár kezdő sorai szólnak: Isten megtapasztalása földöntúli otthonában teljesen kielégíti azt a szomjat, amely az istenkereső lelket a földön nem hagyja nyugodni: „mikor lehet már végre — arcát meglátnom és betelennem?”

5) A keresztény zsoltározó távlatai

A zsoltárok tanítása az örömről az Újszövetség fényében kiegészül és határozott körvonalakat kap. A keresztény hitélmény középpontja a feltámadt Krisztus: a keresztény ember az üdvtörténetnek ebben a csúcseményében szemléli Isten halált rontó és életet adó hatalmát. A természetes életérzés borulátó hajlamára a feltámadás hite hoz megváltást. A lelkünkben hordozott megszentelő kegyelem, mint az örök élet elővételezett birtoklása, alapot ad arra, hogy a zsoltárok örömét teljesen magunkévá tegyük, és az élő Isten győzelmét a halál erői felett a magunk életében is ünnepeljük.

A bűnbocsánat és az isteni irgalom örömét ugyancsak a keresztény távlat fedeztetni fel igazán. Azok a szorongó kérdések („Még meddig, Uram?” „Elfeledtél végképp?” stb.), amelyek a zsoltárokból sohasem oldódnak fel teljesen, mert az Isten általános megváltó szándékát csak az Újszövetség beteljesedése ragyogtatta fel, a keresztény imádkozó lelkében konkrét és kielégítő választ kapnak. Főképp a kereszt és a feltámadás kontrasztja és egysége teszi lehetővé, hogy mind a zsoltárok jajkiáltásait, mind örömkkiáltásait egy magasabb szemlélet egységébe kapcsoljuk. Ezért a zsoltárimádság példája a 22. zsoltár, amelynek elejét Krisztus ajkáról halljuk a keresztben, végső sorait pedig a Zsidókhoz írt levél a feltámadt Krisztus szájára adja: „Úgy illett ugyanis, hogy az, akiért és aki által a mindenség lett, aki számos fiát

a dicsőségre vezet, üdvösségük szerzőjét a szenvedés útján dicsóítsa meg... Ezért nem szégyenli, hogy testvéreinek hívja őket, amikor így szól:

„Testvéreim közt hirdessem neved,
a közösségben hadd dicsérjelek' (Zsolt 22,23)“ (Zsid 2,10-12).

A Zsoltároskönyv a történetész szemszögéből antológia, költeményeit nem fogja össze eszmei egység. A keresztény hit fénye azonban megláttatja velünk a zsoltároskönyv egységét, amely az Isteni Szerző szándékán alapul. A teremtett élet szépségét és tragikumát, a választott nép és választott lélek életének reménytelen kudarcát és végső boldog sikerét egyszerre tudjuk látni, míhelyt a „kereszt titka felragyog“. A feltámadás hite teszi lehetővé, hogy imánkban az öröm témája egészen átjárja a zsoltárok mondani-valóját, azaz hogy a csüggesztő és felemelő részek egymásutánja egy olyan rendszerré válják, amely minden átkot, szidalmat, jajkiáltást és könnyes vergődést felemel, megszentel és eltölt az öröm ígérétevel.

Pius-Aimone Reggio

NE FELEJTS EL ŐRÜLNI *

Miért örülünk?

Mindenekelőtt legyünk meggyőződve, hogy az öröm egyik legnagyobb kötelességünk.

Elsősorban is kötelesség Isten iránt, mert Isten örömrre teremtett bennünket, örvendőz teremtményekké tett, és örömünk az első tartozó adó iránta, a legegyszerűbb és legigazabb mód annak megmutatására, hogy tudatában vagyunk a természet és kegyelem ajándékainak és hálásak vagyunk értük. Amikor valaki ajándékot ad nekünk, viszonzásul nem is annyira köszönetünket várja, mint örömünket. Örömünk az igazi jutalma. Ugyanígy van Istennel való viszonyunkban is. Örvendjünk mindannak, amit Isten ad nekünk!

Az öröm továbbá azért is Isten iránt tartozó kötelességünk, mert a legközvetlenebb tanúbizonyosság, amelyet az ő igazsága mellett tehetünk. Örömünk magában is bizonyítja, hogy a mi Istenünk az élő és igaz Isten. Az embereknek jelekre van szükségük, hogy higgyenek. Nincs jobb jel a keresztények örömnél. Ez talán meggyőzőbb még a szeretetnél is. A szeretet csalóka is lehet, de az öröm — a mély és megzavarhatatlan öröm — nem csal. Ilyen öröm csak valós és hiteles forrásból származhatik. Ami örömet

* Pius-Aimone Reggio domonkos szerzetes. Szmirnában, Törökországban született, anyanyelve görög, tanulmányai nagyrészt Franciaországban végezte, Németországban telepedett le. Az örömről tartott beszédeket Francia-, Olasz- és Németországban. „Vergiss die Freude nicht“ (Herder 1958) c. könyvecskéje egy év alatt négy kiadást ért. Olaszra is lefordították. A következőkben ebből hozunk néhány részletet.